

"לדורות"
סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל
שאלון לרישום קורות ניצולת השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: לוסטיג	שם פרטי: ברוך
------------------	---------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה
 במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

שם משפחה איתו נולדת: לוסטיג		בלועזית LUSTIG	
שם פרטי איתו נולדת: (טיבריוס) ברוך		בלועזית TIBERIUS	מין: זכר שנת לידה: 1925
עיר לידה: ביאמרה		בלועזית BAIAMARE	ארץ לידה: רומניה
שם פרטי ושם משפחה של האב: מרדכי (מיכאל) לוסטיג		שם פרטי ושם נעורים של האם: MAYER TEREZA	
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: ביאמרה		בלועזית BAIAMARE	ארץ המגורים: רומניה
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: LICEUM GHEORGHE SINCAI		מקצוע לפני המלחמה: מכונאי מוסמך	חבר בארגון או בתנועה: גורדוניה
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: ביאמרה (בשמה ההונגרי - NAGYBANYA)			
במידה והיית בגטו, ציין את שמו: גטו נאג' - באניה		בלועזית NAGYBANYA	
מחנה עבודה או מחנה ריכוז: אשוויץ		בלועזית AUSCHWITZ	
המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: אוסטריה		תאריך השחרור: 5.5.1945 יום שישי	
מחנה עקורים: FUNK KASERNE		מקום אליו חזרת לאחר השחרור: בית החולים לינף נדבאי- אוסטריה	
במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממתי עד מתי		שנת עליה: 1960	במידה ועלית באניה, ציין את שמה

הסיפור של ברוך לוסטיג

שמי ברוך לוסטיג, נולדתי בשם טיבריוס לוסטיג בעיירה בצפון רומניה שנקראת באיה-מארה (Mare-Baia), במחוז טרנסילבניה, למרדכי (מיכאל) לוסטיג ולתרזה מייר. אבי היה בעל חברת מוניות ומוסך, שהיה בעבר קצין בצבא האוסטרו-הונגרי במלחמת העולם הראשונה ואמי עקרת בית. בעיירה בה נולדתי, הקהילה היהודית הייתה חרדית מאוד. כמו כל ילד יהודי, כשהייתי בן 5 נשלחתי לחיידר ללימודי תורה, והדבר העיקרי שאני זוכר משם זה המכות מהרב שהעניש על כל טעות בקריאת התורה. זו הייתה ההיכרות הראשונה שלי עם הקברה. בעקבות המראה החיצוני של ילד שלומד בחיידר (פאות, ולבוש שונה משל שאר הילדים) ספגתי הרבה הצקות. בזמן שהייתי בחיידר הלכתי גם לגן וגם לבית הספר, וגם שם ספגתי הצקות. בגן היו בערך 100 ילדים ורק 3 יהודים. הילדים בגן עוד לא ידעו לדבר כמו שצריך, ממש ילדים קטנים, אך הם ידעו להציק ולהרביץ לנו היהודים, ולירוק עלינו. זה המשיך גם בבית ספר, שם אני וחבריי ספגנו הצקות ומכות, יריקות, משיכות בפאות, וכינויי גנאי ליהודים. כשהורים שלי ראו את החבורות שלי, הם הוציאו אותי מהחיידר, דבר שגרם לקונפליקט גדול בין סבי (שרצה שאמשיך ללמוד בחיידר) לאבי. אחרי שיצאתי מהחיידר הורידו לי את הפאות, ונראיתי נורמלי כמו שאר הילדים. אלו החיים של ילד יהודי, שנראה שונה מאחרים. עד שהוא הולך כמו שצריך, חיינו הם השפלות ומכות מצד הילדים הקטנים. לצד לימודי בית הספר עבדתי כל יום במוסך של אבי, וכך רכשתי ידע רב במכונאות וחשמל ולמעשה בגיל 16 כבר הייתי מכונאי רכב מוסמך. ב-1940, כשהייתי בגימנסיה, הונגריה כבשו את טרנסילבניה, ושינו את השם באיה מארה לשם ההונגרי נאג'-באניה (Nagy Banyá). עם הכיבוש ההונגרי התחילו האנטישמיות והלאומנות להחריף, והונהג נומרוס קלאוזוס כלפי היהודים ורק אחוז מסוים מהיהודים יכלו ללמוד. היהודים היו בתפקידי מפתח בכלכלה ובתעשייה והם קיבלו את הגזירות הקשות ואת השנאה הציבורית. אני וחבריי ללימודים נשלחנו ללבנטה (Lavente), תנועת נוער הונגרית לאומנית פשיסטית (סוג של גדנ"ע הונגרית), שם עבדנו עבודות קשות מאוד שנתנו רק ליהודים - לפעמים גם ללא סיבה או מטרה מסוימת. למשל, העמידו אותנו בנהר קפוא, כל הילדים בשורה, והיינו צריכים להעביר אבנים מגדה אחת של הנהר לגדה השנייה, כל אחד מוסר את האבן לשני. אחרי זה כולנו היינו חולים בגלל הקור הנוראי של המים. עשינו עוד דברים קשים מאוד, כמו לנקות בתי שימוש - לא מודרניים, אלא בורות עם פסולת אנושית. דברים נוראיים לעשות, ועוד בתור ילדים. בעקבות חוק שקבע שמי שהולך לעבוד במפעל צבאי של הצבא ההונגרי כבר לא צריך להיות בלבנטה, כל המשפחה ירשה וביחד החלטנו שאלך לעבוד. עזבתי את המשפחה ואת העיירה והגעתי לבודפשט לעבוד במפעל לייצור מטוסי מסרשמיט 109 לצבא ההונגרי. המפעל היה שייך ליהודי ששמו וייס מנפרד (Weisz Manfred). בעקבות הידע הרב שהיה לי במכונאות הייתי שם בתפקיד די בכיר. בודפשט הייתה ההיפך מהעיירה בה גדלתי. עיר גדולה, אפשר להסתובב באופן חופשי בלי שאף אחד יגיד לך מה לעשות, וכנער בן שש עשרה החופש היה לי טוב מאוד וכיף: עבדתי, קיבלתי משכורת, ויצאתי בערבים למסיבות ולהנות. בתקופה הזו לא היו הרבה גברים יהודים בבודפשט כי כולם נשלחו לחפור שוחות נגד הטנקים של הצבא הרוסי בסיביר, אז הנשים היו לבד, ואני וחבריי גרנו אצלן בשכירות. היו נשים צעירות, וכל ערב יצאנו לרקוד, זו הייתה תקופה כיפית. בתקופה הזו כבר התחילו לקחת יהודים מרומניה למחנות השמדה.

לאחר כיבוש הונגריה בידי גרמניה ב 1944, הייתי חייב לברוח מבודפשט. כשחזרתי חזרה לרומניה, בגיל תשע-עשרה, כבר היה גטו בנאג'-באניה ומשפחתי, הוריי ואחותי, כבר היו שם והצטרפתי אליהם. בגלל שאבי היה קצין מעוטר בצבא האוסטרו-הונגרי במלחה"ע הראשונה, ההונגרים התייחסו אליו בפחות נוקשות: הם הרשו לו לצאת מהבית לאחר תחילת העוצר בו היה אסור ליהודים להסתובב ולעשות קניות. בגטו היו ארבעה אגפים ועל כל אחד מהם פיקד קצין שלחם בצבא האוסטרו-הונגרי ואבי ביניהם. כבן למפקד אגף בגטו, הייתי צריך לשמש דוגמא ולעשות דברים שעד היום אני לא מאמין שהייתי מסוגל לעשות (כמובן ללא ידיעת אבי), למשל להתגנב בלילה החוצה מהגטו תוך סיכון חייו וכל נאצי שרואה אותך יורה בך על המקום, ללכת לכפר החקלאים הסמוך, למלא מזון על עגלה של סוסים, ולסחוב אותה לפני שהבוקר יעלה אל תוך הגטו. אבא שלי אסף טבעות מכולם בגטו, וכך קנינו את המזון ושיחדנו את השומרים שייתנו לנו לעבור. היינו שם כמה חודשים עד שנשלחנו לפולין, לאושוויץ. נשלחנו ברכבת, והתנאים שם היו מחרידים ולא אנושיים. צפיפות עצומה. לא עצמנו עין ולא אכלנו כל הנסיעה, שארכה כמה ימים. הורידו אותנו בבירקנאו, שני ק"מ מאושוויץ. עם רדתנו מהרכבת הנשים והילדים הופרדו מהגברים. אחר כך הפרידו את הנשים שיכולות לעבוד מהנשים המבוגרות. אס.אס ידעו כבר מנסיון מי יכול לעבוד ומי לא, היה להם את הקריטריונים שלהם. בשלב הזה היה כאוס גדול כי ניסו להפריד את הילדים מהנשים והנשים לא שחררו את ילדיהן, עד שירו בהן. יש מקרים שלקחו את הילדים יחד עם הנשים להשמדה. הנשים לא ידעו שאם הן ישחררו את ילדיהן הילדים יחיו, אבל הן לא ידעו, הן הגנו עליהם.

לאחר ההפרדה שמו את הנשים הצעירות בצד. את הנשים המבוגרות עם הילדים העמידו בשורה והעבירו אותם לבלוק שנראה למגורים, אבל היו בו מקלחות. במקום מים יצא גז, והוציאו את הגופות ושמו אותם בקרמטוריום. אותו הליך (שנודע בשם סלקציה) עשו גם עם הגברים – את המבוגרים והילדים שלא היו טובים לעבודה הרגו במקלחות, ואת הצעירים שמו בצד.

ההרגשה הראשונה היא ההפרדה. הפרידו אותי מאמי ואחותי, ולא ידעתי לאן לוקחים אותן. לאחר כמה זמן סיפרו לנו הותיקים לאן לקחו אותן. כל התקופה שהייתי באירופה לאחר השחרור לא ידעתי שהן בחיים ומאז לא ראיתי אותם עד אחרי השחרור. נשארתי עם אבי. שמו אותנו בשורות של חמישה. לא לקחו אותנו לבלוקים של המקלחות אלא לכיוון אחר. כאן הייתה סלקציה שונה: הולכים בטור ומגיעים למקום עם חמישה קציני אס.אס עם רובים וכלבים. מול כל קצין אנחנו מסתדרים בטור, והוא עושה עם היד ימינה או שמאלה. לא ידענו מה זה אומר. אף אחד לא דיבר. אני הייתי בטור הראשון. כשהגיע התור של אבא שלי, הוא הצדיע מול הקצין ואמר: "הייתי קצין בצבא האוסטרו-הונגרי והגרמני, ויש לי עיטורים", ופירט אותם. הקצין נתן הוראה לאבי ללכת הצידה. אבי אמר שאני, הבן שלו, מכונאי, וגם לי אמרו לזוז הצידה. הקצין פקד על קצין אחר לשמור עלינו ועל עוד אנשים שהיו איתנו בקבוצה בצד. אנחנו הלכנו ימינה והשאר, שיכלו לעבוד, הלכו שמאלה. רק אחרי כמה זמן התברר לנו שהקצין שאמר לנו לזוז הצידה היה מנגלה. אף אחד מהקצינים לא דיבר, רק מנגלה דיבר. זה היה השלב הראשון.

הלכנו ברגל והגענו למבנה מלבני, אליו נכנסנו ועשינו מקלחת. לקחנו לנו את הכל, חוץ מכמה דברים: משקפיים, נעליים וחגורה. הייתה ערימה של בגדים, וערימות של חגורות, משקפיים ונעליים. לאחר המקלחת, עשו לנו את הקרקוע עם מחט. יש תשעים ושלוש נקודות דקירה בקרקוע. אחרי שעשו לנו את הקרקוע הורידו לנו את כל השערות. זה היה סיוט. בלתי אפשרי להבין איך זה היה, איך זה התנהל ואיך זה הרגיש. יצאנו מהצד השני של

המקלחות, ושם היו ערימות החגורות והנעליים. לקחו לנו את הנעליים שלנו כי הן היו יותר יקרות, ונתנו לנו נעליים פשוטות. האסירים במדים מפוספסים שעשו את הקעקוע וגילו אותנו היו אכזריים כמו הנאצים. הם אלה שגנבו את הנעליים.

לאחר מכן יצאנו והגענו לחווה של סוסים שעשו ממנה מחנה. היו שם צריפים ובתוכם דרגשים. היינו כל כך עייפים לאחר הנסיעה ברכבת שנרדמנו גם בעמידה. לא אכלנו כלום ברכבת, לא נכנס פירור לפה. היינו עתידים ללמוד כמה אוכל היה דבר נדיר שם, אך בסי-לאגר הייתה הפעם הראשונה שהביאו לנו אוכל. אסירים עם מדים מפוספסים הגישו לנו את האוכל. אחרי זה למדנו שקוראים להם קאפו. אלה היו אנשים בלי מצפון ובלי לב, אנשים שהביאו אותם מבתי סוהר, אי אפשר לתאר את הרוע שלהם. אחרי השחרור, היהודים הרגו אותם. הקאפואים הביאו צלחת אחת לחמישה אנשים. צלחת שחורה יותר מפחם, שירד לה כל הציפוי, לא יכלנו להסתכל על זה. שמו בזה מרק, קצת תפוח ועוד כמה דברים שאני לא זוכר, אבל זה לא משנה כי אכלנו את זה. שתיית המרק התבצעה כך: כל אחד לוקח שלוק, ומעביר לשני. ארבעת האנשים תמיד עמדו והסתכלו בפחד שחם וחלילה האדם ששותה לא יחזיק יותר מדי את הצלחת. עכשיו כשאני נזכר, אני קולט שאי אפשר לתאר את זה: אנשים רעבים, שומרים אחד על השני שאחד מהם לא ייקח אפילו טיפה יותר. מהר מאוד סיימנו את המרק. זה האוכל הראשון שקיבלנו. אחר כך, בערב, קיבלנו חמישה אנשים כוס "קפה". זה היה מים חמים, אבל לא היה מים במחנה, ולא שתינו כבר כמעט שבוע, אז זה היה מאוד טעים. ואותו דבר – שמירה הדוקה שאף אחד לא יגנוב יותר מדי.

חוץ מהקבוצה שהגיעה איתי, אכלו שם משפחות שלמות של צוענים. היינו במחנה שלושה ימים. לילה אחד שמענו סירנה, וצעקות: "לאגר שפרה!" (סגירת המחנה). אף אחד לא העיז להסתכל החוצה מחשש לירייה או תקיפה של כלב (הכלבים של האס.אס אומנו לתפוס את הגרון ולהחזיק אותו עד שהקצין אומר מילה מסוימת שגורמת להם לשחרר). היו רעשים, צרחות, בכי של ילדים. כשקמנו בבוקר, לא נשאר איש במחנה. את כולם לקחו להשמדה. נשארה רק הקבוצה שלנו. כל זה התרחש מבלי שידענו מה קורה, רק אח"כ זה התברר. השם התברר לנו אחר כך – סי לאגר (מחנה הצוענים). הדבר הכי גרוע היה הריח מהקרמטוריום. זה היה אסון, גם לבריאות וגם להרגשה. שאלנו את הוטיקים לפשר הריח והם הסבירו לנו.

אחרי 4 ימים לקחו אותנו לאושוויץ. זה היה מחנה צבאי ישן של הצבא הפולני שהוסב למחנה השמדה כשגרמניה כבשה את פולין. המבנה בנוי מלבנים אדומות, כמו שנהוג בבנייה אירופאית. ב-1940, כשהגרמנים הגיעו לשם, המבנה היה שורץ עכברים וחולדות. הם רצו להדביר אותם במכה ולא מצאו פתרון. חיפשו בספרות, יצרו קשר עם כל המפעלים הכימיקליים בגרמניה. חברה אחת ששלטה בשוק הכימיקלים, אי גה פארבן (IG Farben), שלחה להם דוגמאות, וביניהם את אב-הטיפוס של גז הציקלון. עם זה הגרמנים השתמשו להדביר ולהרוג את החולדות והעכברים. ארבע שנים מאוחר יותר, ב-44, כשהנאצים רצו להשמיד שם את היהודים, קצין אחד ששירת שם זכר את החומר הזה שהשתמשו בו והציע להשתמש בו גם להרוג את בני האדם שבמחנות, וזה מקור השימוש בציקלון B. מקרה נדיר בו חייל פשוט, אפס, זוכר את החומר שהשתמשו בו להדביר את המזיקים ומעלה את הרעיון להרוג בני אדם. עד היום דורשים פיצויים מהחברה, שמסרבת.

חילקו אותנו לבלוקים ואני קיבלתי את בלוק מספר 6א'. בבלוקים באושוויץ היו מיטות, ולא אחת כמו במחנה הקודם אלא שלוש, עם מזרון מקש. המחנה היה ארבעים ק"מ מרובע. היו שם הרבה מבנים, אבל כל מבנה היה מופרד מהמבנים האחרים באמצעות גדר, כשבין הגדרות מפטילים חיילי אס.אס. הדבר הקשה ביותר בשגרת

היום שם היה שלא הייתה לנו שום תכנית, שום דבר. רק עמדנו במסדרים שעות על גבי שעות, ולקחו אסירים בשביל עבודה כזו או אחרת שהיה צריך לעשות. כל יום עמדנו שעות במסדר, וסופרים את האנשים. כשהגענו לאושוויץ כבר היה כמעט חורף, עמדנו שעות בגשם. היו באים אנשים ובחרו מאיתנו לעבודות, כמו בשוק עבדים. היו באים, אומרים שצריכים מישהו לעשות עבודה מסוג מסוים, ומי שידע לעשות את העבודה הלך. מי שאמר שהוא יודע למרות שהוא לא, רק כי הוא רצה ללכת, נורה. כך יום יום חיפשו אנשים. בינתיים, לקחו אותי ועוד כמה צעירים שגרנו ביחד למכרות חול. זה אולי מעלה צחוק או גיחוך, לגלות שהיו שם מכרות חול. זה היה נראה ככה: גבעה, ובגבעה יש חור ענקי. בתוכו יש שביל שיורד בצורה ספירלית עד לקרקעית. בכל קומה אנשים עומדים, שמים את החול קומה אחת למעלה עם את חפירה, וככה זה עובר מאיש לאיש עד הקומה ה-14. אז שרשרת שחושבה בדיוק ע"י הגרמנים, עם חישוב של עד כמה יכול אדם להניף את החול הרטוב ולשים אותו בקומה שמעליו.

עבדתי ביחד עם ה"אח" שלי, ג'וני וולף. אני קורא לו אח כי גרנו ביחד וישנו באותה מיטה. בבלוק שלנו היו שתי מיטות סמוכות: באחת אני ישנתי איתו ובשנייה אבא שלו ואבא שלי ישנו (אחרי המלחמה הוריו באו לארץ ורצו לאמץ אותי ולקחת אותי לארה"ב). עבדנו ביחד, והנוהל שהונהג שם היה שאם השומר שנמצא למעלה הולך לאכול או להשתין או לעשות כל דבר אחר, עוצרים את העבודה. הוא הולך לשבת, עושה חיים, ובאותו זמן גם אנחנו "עשינו חיים". דיברנו, ציירתי לג'וני בחול את חוקי החשמל. זה היה התענוג שלי, ואותו זה עניין מאוד. אם שמענו שריקות – חזרנו לעבודה. זה היה די נחמד ולא יותר מדי קשה, והיינו עם חברים. הקושי היה לחזור כל הדרך למחנה, לעמוד בשורה במסדרים.

המשכנו לעבוד במכרה ובינתיים החזית הרוסית התקדמה לעברנו. זה היה ב-44, שנה לפני הסוף. המערכה בסטאלינגרד בחורף 43 הייתה נקודת המפנה: הגרמנים הובסו ורוסיה תפסה תנופה, והייתה בהתקפה וכבר לא במגננה. הגרמנים שמעו שהחזית מתקרבת. לילה אחד הגיעה משאית למחנה, ושוב שמענו צעקות "לאגר-שפארה" - לקחו את הרוסים שמילאו תפקידי מפתח במחנה, ואנחנו כבר ידענו מה קורה - הרגו אותם. למחרת במסדר בצהריים, מחפשים חשמלאי רכב. אף אחד לא מרים יד. אני היחיד מבין אלפיים איש שהרים את היד. כבר מגיל שש-עשרה ידעתי את רזי המקצוע מהעבודה במוסך של אבי, אז לא יכלו לתפוס אותי בשקר, ואני לא הייתי כל כך גיבור להרים יד ולומר שאני יודע לעשות עבודה שאני לא באמת יודע. רשמו את המספר שלי ולמחרת בבוקר הקריאו אותו. אתה יודע איזה כבוד זה, שמקריאים את המספר שלך באושוויץ? שמו אותי בשורה חמש. אני לא יודע כלום, מה הולך לקרות. הולכים ומגיעים למוסך, ושם משאירים אותי. המנהל של המוסך בא אליי, ומסביר לי על המשאיות שבמוסך, ומה צריך לעשות, מהי העבודה, נותן הסבר מלא ומקיף. בעבודה במוסך גיליתי אנשים מאוד סימפטיים ונורמליים, אנשים טובים. מאז שהגעתי לאושוויץ ראיתי אנשים שיש בהם טוב. המנהל של המוסך היה אסיר פוליטי הולנדי, ואחר כך גיליתי שכולם אסירים פוליטיים. ולא היה קאפו! היה לי קשה להאמין, כי לא היה דבר כזה שאין קאפו, אבל שם – לא היה. השם של הקומנדו (קומנדו – מקום עבודה בגרמנית) היה ארוך מאוד – פארבראיישאפט באולאיטונג". השם של המקום עבודה הראשון, מכרות החול, היה קומנדו בית 7.

במוסך העבודה הייתה נהדרת ונקייה, אף אחד לא בלבל לך את המוח, כל מה שאתה צריך לעשות זה את העבודה, ואני עשיתי. היה מצוין. מי היה מאמין שבאושוויץ, אסיר, הפלינג, אומר שהיה מצוין... .

היינו חייבים לשטוף את הציוד שבמוסך במים חמים, אז היה לנו כל הזמן מים חמים, דבר שלא יאומן בכלל! אני חושב שהמקום היחיד שהיה לו מים חמים חוץ מאיתנו הייתה המכבסה. אז יכלתי להתרחץ כל יום. העבירו אותי מבלוק 6 א' לבלוק 18. זה היה בלוק של אליטה, של האסירים הפוליטיים הראשונים של אושוויץ, הותיקים שבותיקים. התנאים היו בהתאם - גרנו בקומת קרקע. בחדר שלי היינו שמונה אנשים. אני הייתי הכי צעיר והיהודי היחיד. הייתי צריך להתפלל איתם, כמו נוצרים. פעם אחת שמו לי לחם בפה בחג שלהם. הם היו האסירים הפוליטיים מהראשונים באושוויץ, והם קיבלו חבילות מהמשפחות שלהם דרך הצלב האדום. היה מישהו שמנקה את החדר, היה מישהו שמגהץ את הבגדים. יחס יותר טוב מכולם. קיבלנו עוד בגדים, והיה לי בגדים של חורף, ושל קיץ, והצלחתי דרך סחר בשוק שחור שהיה באושוויץ לארגן לי נעליים טובות. בהתחלה לא היה להם אמון בי. הרבה זמן לא דיברו איתי ולא הסתכלו עליי. זה היה מפחיד, להיות ולגור עם אנשים שהיו כמו אלוהים באושוויץ. לאט לאט התחלנו לדבר. עם הבלגים דיברתי צרפתית, עם ההולנדים דיברתי גרמנית, והתפתח קשר בינינו.

במקום העבודה הכנתי מתקן לטיהור המים מהנהר ויסלה. משם לקחו את המים, ואני יודע מה הגיע למים האלה – האפר מהקרטוריום. אז עשיתי מתקן במקום עבודה לטיהור המים, גם דרך רתיחה וגם דרך פילטרים שלקחתי מהרכבים. זה היה מעניין.

המשאיות שבאו למוסך הגיעו מבלוק שנקרא "קומדנו קנדה", שם מיינו את כל הרכוש של היהודים שהגיעו למחנה. כשהיהודים ירדו מהרכבת לקחו מהם את כל החפצים והלבוש והרכוש שלהם, שמו בעגלה את הכל, ולקחו לבלוק שקוראים לו "קנדה". שם עבדו אנשים על שולחנות ארוכים, שפכו את העגלות על שולחן, וסידרו את הכל לפי הסדר: כסף, מברשות, הכל. מסביב הסתובבו הקאפואים והאסאים וגנבו דברים פה ושם. לאף אחד לא היה אינטרס לומר שהוא ראה גניבה, כי גם הוא גנב. כולם גנבו דברים. הנהגים היו באים אליי ואומרים לי: "תעשה לי טובה, כואבת לי הבטן, אל תגמור לתקן היום את המשאית, תגמור מחר. קח ערמה של אוכל, של סיגריות", של כל מיני דברים, שאתה לא יכול לתאר לעצמך שכזה דבר קיים באושוויץ! נשארנו להם כמה חפצים במשאית והם הביאו לי כמה דברים, כדי שלא אסיים את הרכב מחר. הם רצו להישאר בבית. כל הנהגים היו אסירים פוליטיים פולנים שהיו נגד המשטר והיה כתוב להם על הבגד "אני אסיר פוליטי נגד המשטר". הם גרו מחוץ לאושוויץ, בכפר מעבר לגדר החיצונית, ויכלו לקנות דברים בכפר וללכת לכל מיני מקומות, לכן הם רצו לחזור לבילה לביתם ושאיים את המשאית שלהם מחר.

עבדתי במוסך עד ה-18.1.1945. זה היה חורף, וכבר שמענו את התותחים של הרוסים. הם היו בערך 60 ק"מ מאיתנו (למדתי אחר כך מהספרות שזה הטווח בו שומעים תותחים כבדים). ביום הזה קיבלנו הוראה לפרק את המוסך: את כל החתיכות והחלקים, פסי רכבת, קרונות, ואת כל הציוד שלנו במוסך, הכל – היינו צריכים לפרק, לשים אותו בקרונות ומה שאי אפשר – לשבור הכל עם פטישים גדולים. אתה יכול לתאר לעצמך איזה כיף היה זה לשבור את הדברים! אנחנו שברנו כל דבר שאי אפשר היה לשים על הקרונות, ועוד חוץ מזה. זה היה בצהריים. בערב לקחו אותנו חזרה למחנה. היה מסדר ובו היו ערימות של כל מיני דברים: בגדים, לחם, יין, שימורים ועוד. אמרו לנו שכל אחד יכול לקחת מה שהוא רוצה, "כמה שאתם יכולים תיקחו". כמה כבר אפשר לקחת? עוד מעיל אחד, עוד שמיכה אחת, פחית שימורים אחת ובקבוק יין אחד, בגלל שלא היה מים. היו לי נעליים טובות, היה לי גטקעס, כל מה שצריך היה לי.

בלילה שמו אותנו בטורים של חמש, בכל צד עמדו קציני אס.אס עם כלבים, וצעקו "החוצה!". וכך התחילה צעדת המוות הראשונה שלי מאושוויץ למאוטהאוזן. עשרים אלף איש היו בצעדת המוות הזו. התחלנו לצעוד בשיא החורף, והתנאים היו קשים: גובה השלג הגיע לפעמים עד מטר, וקור של מינוס 27 מעלות. אני הייתי בקבוצה של אלפיים, ושבע מאות מאיתנו הגיעו למאוטהאוזן.

(יש מפה של צעדת המוות – מאושוויץ (שלזיה, פולין) למאוטהאוזן, דרך צ'כוסלובקיה)

כשהגענו למאוטהאוזן עברנו שוב חיטוי. שוב פעם ההליך המייגע והקשה של לקיחת הבגדים, גילוח השערות, התמרחות בחומר חיטוי. שם גם נפרדתי מהנעליים הטובות שלי וקיבלתי נעליים מנייר, וכשהלכתי איתן כל השלג נספג ומרטיב את הרגליים וזה כמו להיות בלי נעליים. מה שנשאר עליו זה חגורה, נעליים ומשקפיים. ממאוטהאוזן שלחו אותי ארבע פעמים למקומות שונים לעבוד בהם ובכל מקום שהייתי האמריקאים הפציצו, אז חזרנו למאוטהאוזן. ובכל פעם עברנו שוב את תהליך החיטוי הקשה. ובכל פעם לוקחים את הנעליים.

ממאוטהאוזן יצאתי לצעדת המוות השנייה שלי לגונסקירכן (Gunsckirchen), שנמצא ליד העיר ולס, באוסטריה עילית. גורסקינכן היה מחנה חדש לגמרי, שאפילו עוד לא היה בנוי כולו. זה היה מקום השחרור שלי ב-

5.5.1945 – האמריקאים השתלטו על המחנה. יש מחלוקת בספרות לגבי התאריך המדויק בו נכנסו

האמריקאים לגורסקינכן. חלק מהחוקרים אומרים בחמישי למאי, וחלק אומרים ברביעי למאי. כשהאמריקאים

שחררו את המחנה היה בלאגן עצום, האסירים התנפלו על המחסן וחטפו כל מה שהם יכלו לאכול. הייתה

התפשטות קשה של טיפוס וגם אני הייתי חולה. בגלל התשישות ואפיסת הכוחות מהמחלה חשבו שאני מת

וזרקו אותי לערימה של גוויות, שם שכבתי עד שמישהו ראה שאני חי, והוציאו אותי משם.

מגורסקינכן לקחו אותי לבית החולים בלינץ, שם הייתי שבועיים בלי הכרה בגלל הטיפוס. זה היה בית חולים

סגור, אף אחד לא נכנס ולא יוצא. השבויים הגרמנים טיפלו בנו והרופאים מהצבא האמריקאי נכנסו רק בשביל

לבדוק מה המצב.

לאחר צאתי מבית החולים נסעתי לגרמניה, למחנה העקורים במינכן, ושם קיבלתי תפקיד בצבא האמריקאי.

חיפשו שם נהגים ואנשים דוברי שפות. אני דיברתי כמה שפות (הונגרית, גרמנית, רומנית, צרפתית, יידיש, וקצת

אנגלית) וידעתי גם לנהוג אז לקחו אותי, אבל כשרצו לשלוח אותי לחזית המלחמה נגמרה. תחת זאת סופחתי

לאונר"א כחייל אמריקאי ושירתי שם תחת חוזה לשלוש שנים. מישהו היה צריך לחתום עבורי שלא אברח או

אעשה נזק. היו לי קרובי משפחה בארה"ב והם היו ערבים לי. המשכורת שלי נחלקה לשני חלקים: חצי משכורת

קיבלתי, וחצי משכורת נכנס לבנק בארה"ב ששמור עבורי לאחר שלוש השנים הללו, כשמקבלים אזרחות

אמריקאית.

הבסיס של אונר"א היה במינכן, ומשם הייתי עושה נסיעות הלוך וחזור. היו מחנות פליטים בכל אירופה ואני

סיפקתי מזון בכל מיני מקומות (בחלק מהזמן עבדנו עם הג'וינט). בין השאר שלחו אותנו לחלק הצרפתי של

גרמניה (גרמניה של אחרי המלחמה הייתה מחולקת ל-4 חלקים: צרפתי, רוסי, אנגלי, ואמריקאי). בגלל שדיברתי

צרפתית, הייתי תשעה חודשים בחלק הצרפתי ושם פגשתי אנשים שאחרי השחרור נסעו לרומניה, הונגריה,

מזרח אירופה וחזרו למערב אירופה. באחד ממחנות הפליטים סיפר לי מישהו שהכרתי שהוא ראה את אמי ואת

אחותי, אך דבר זה התברר כלא נכון.

ב-1948 הוטל עליי ללוות רכבת עליה פליטים נוצרים שחוזרים להונגריה ורומניה. בגלל שדיברתי את שתי השפות הייתי צריך לתרגם ולעזור להם. כשהגענו לרומניה ירדתי עם המדים האמריקאים והקולט האמריקאי שלי לעיירה. האדם הראשון שפגשתי היה שוטר ונלקחתי ישר לבית הסוהר. כמה טיפש צריך להיות - להיכנס עם מדים אמריקאים למדינה קומוניסטית?

נתקעתי במדינה ארבע-עשרה שנה ולא יכלתי לצאת. בחצי שנה הראשונה הייתי בכלא. יצאתי משם דרך עזרה של קרובים. לא שחררו אותי לגמרי, עדיין הייתי תחת הפיקוח של השלטונות, הייתי ברשימה השחורה של המשטר וראו בי מרגל. ציטטו לי לטלפון, עקבו אחריי כשיצאתי החוצה לרחוב, אך למרות שראו בי איום עדיין היו צריכים אותי, כי רוב האנשים שעבדו במפעלים היו אנאלפביתיים. אז שלחו אותי לעשות סיבוב בכל רומניה כדי לחתום על חוזי כשירות עם בעלי מפעלים שונים. בכל מפעל הייתי צריך לדבר עם המנהל שיחתום. בביקורי באחת מהערים שהייתי לזמן מה אצל חברים. הייתה להם ספה אדומה בסלון, והם אמרו לי לישון עליה, כי "מי שישן על הספה האדומה הזו מתחתן די מהר". למחרת הכרתי את אשתי, ואחרי ארבעה חודשים התחתנתי איתה. ב-1956 נולדה בתנו, דורית. גם משפחתה של אשתי היו ברשימה השחורה, אבא שלה היה אסיר ציון, ומסורב עלייה כמוני.

בתקופה מסוימת עבדתי במפעל מסוים והדרכתי מהנדסים חדשים שהגיעו מהשתלמויות ולימודים. לא היה אף אחד שמפעל בו עבדתי עם השכלה גבוהה, לכן אני עשיתי את זה.

ב-1952 פתחו את האפשרות להירשם ליציאה לארצות אחרות אך לא לפלשתינה. אנחנו נרשמנו למקומות שונים רק כדי לצאת מרומניה. מ-1952 עד 1960 נרשמנו הרבה פעמים וכל פעם דחו את בקשתנו, עד שקיבלנו אישור לצאת לישראל.

איך קיבלנו את האישור? הרב הראשי של רומניה היה ביחסים טובים עם הרודן צ'אוצ'סקו. למרות שאנה פאוקר, שרת החוץ של רומניה הייתה יהודיה, לא נתנו ליהודים לצאת. הרב הראשי של רומניה היה בתקשורת עם הרב הראשי של אנגליה והם החליטו לאסוף כסף מכל היהודים העשירים באנגליה, והרב האנגלי שלח לרב הרומני, שמסר את הכסף לצ'אוצ'סקו, וכך היהודים שוחררו מבית הסוהר. זה התחיל ב-1958 ועד 1960 כל היהודים עלו לארץ. אני עליתי לקהילה הבינלאומית היהודית חמשת אלפים דולר.

הגענו לשדה התעופה בארץ לפנות בוקר. אני הולך כמו משוגע ואין לי מושג מה יהיה, שמו אותנו באיזה צריף ואף אחד לא בא להסביר לנו, כלום. אני יוצא החוצה ורואה שורה של מוניות. לפני שהכניסו אותנו לצריף נתנו לנו 70 לירות. הלכתי למונית ואמרתי לו ביידיש "אני עולה חדש. קח את הכסף הזה, לך לגבעתיים" ונתתי לו את הכתובת של קרובי המשפחה שלי. כעבור שעה-שעתיים חזרה המונית עם המשפחה. הם חתמו לסוכנות ולקחו אותנו לדירה שלהם בגבעתיים. שהינו אצלם כמה שבועות, ולאחר מכן קיבלנו צריף בתל-מונד מהסוכנות היהודית.

מהיום הראשון שעברנו לגור בתל מונד עבדתי במוסך בתל אביב. קמתי בחמש בבוקר, הלכתי בשדות שלושה ק"מ כדי להגיע לתל אביב בשעה שמונה בבוקר. לא למדתי עברית באולפן כי במקום העבודה שלי רק שתי שפות הייתה צריך לדבר: גרמנית והונגרית. הלקוחות כולם היו גרמנים, והרכבים היו מיובאים מגרמניה, וכל הקליינטים היו דוברי גרמנית. עם הלקוחות דיברתי גרמנית, ועם הבוס הונגרית. למדתי עברית מהעוזרים

הפשוטים שעבדו במוסך. שני בחורים, אחד מרוקאי ואחד עיראקי, ומהם למדתי מרוקאית עיראקית וגם עברית וגם על האוכל של הקהילות שלהם. עבדתי שם שמונה חודשים.

מתל מונד עברנו לחולון, לצריף ב"שכונה של האינטלקטואלים", כפי שכונתה ע"י האנשים שם. אלו אנשים שבעלי השכלה גבוהה שבאו מאירופה. גרנו שם כמה שנים. באחד מהימים שיחקתי רמיקוב עם חברים שאחד מהם גר בנווה-מונסון. אני זרקתי לו באמצע המשחק "יש איזשהי דירה להשכרה?" והוא אמר שכן, יש ליד הבית שלו. למחרת קנינו בית לידו. משם עברנו לפה, לכפר סבא.

אמי ואחותי לא באו לארץ וטסו לארה"ב, בגלל שלגיסי היו קרובי משפחה כאן בארץ, והם אמרו לו: "אל תבואו לכאן, לכו לארה"ב", ולשם הם הלכו, ואיתם גם אמי ואחותי. את אבא שלי חיסלו באושוויץ ברגע האחרון, ממש לפני השחרור.

היום כבר אין יהודים בבאיה-מארה, אבל עדיין יש בערים אחרות, למשל בעיר סמוכה לה אורדיה-מארה (Oradea-mare) יש 15,000 יהודים, עם בית כנסת, קהילה יהודית מפוארת, אך חילוניים ולא כמו שהיה פעם.

מסר לדורות הבאים:

"אין צורך להעביר מסר מיחיד, כי הנושא של השואה הפך להיות הוליוודי. אתה יודע מה קורה באושוויץ עם המשלחות, מה שהם עושים שם? הבית מלון הפך להיות בית בושת, הם משתכרים ועושים שם דברים איומים. כבר אין רגש בזה, ובגלל זה אין לי מה להגיד לאף אחד.

תראה למשל את הספר הזה על השואה שכתב הפרופסור הזה ("צעדות המוות" של דניאל בלטמן) כותב כאילו הוא יצא מכיתה א'. מה שהכי הפריע לי זה שהוא כותב על צעדת המוות של אושוויץ. מה אתה חושב שפרופסור יכול לכתוב על הנושא הזה? בדרך שהלכנו בה, היו שני דברים: שלג וגוויות. שום דבר אחר לא היה בדרך. הגוויות היו של אלו שיצאו מהשורה, או שלא הלכו טוב, או שכבר לא יכלו ללכת. אז משני הצדדים של הכביש היו רק שלג וגוויות. הפרופסור הזה כותב ש"אלה שצעדו אכלו ירקות מהשדה". איפה יש ירוק או ירקות ב-18 לינאר? הפרופסור להיסטוריה הזה כותב שאכלו ירקות. אין לו מושג, הוא לא יודע על מה הוא כותב. וזה יוצא דרך "יד ושם". מי שלא יודע מה הלך שם, וקורא את זה, חושב שזה באמת היה שם ככה. אז זו דוגמא אחת מני רבות לאי-דיוקים ועיוותים. כבר לא אכפת."

ראיון: תומר אלקבץ, 28 אוקטובר, 2014

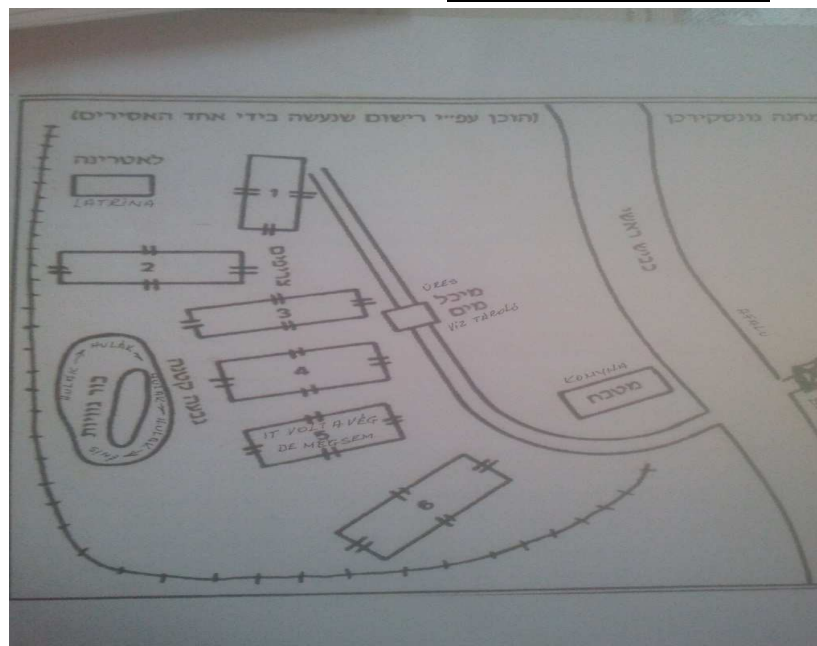
תמונות

הבלוק באושוויץ בו הייתי (א6):

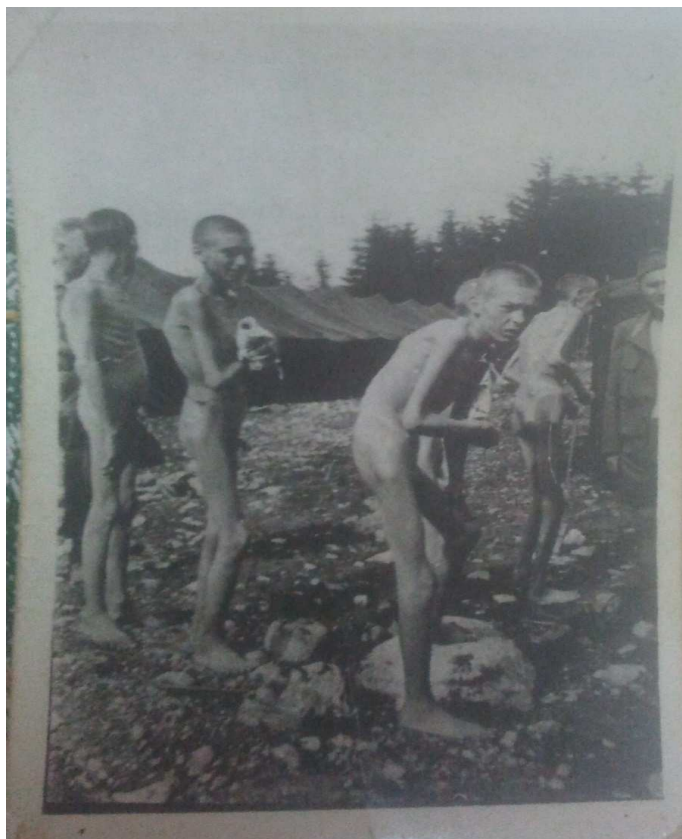
החלון של החדר בו הייתי מסומן בחץ אדום בצד שמאל למעלה

רישום של מחנה גורסקירכן:

תמונה אוריגינלית שצילמו האמריקאים בהגיעם למחנה גורסקירכן:

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

תמונות מהשירות שלי באונר"א:

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

אני כחייל אמריקאי:

